УДК 368

Мирончук Юрій Володимирович
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Державного податкового університету
Myronchuk Yurii
PhD Student of the
State Tax University
ORCID: 0009-0000-9258-5664

DOI: 10.25313/2520-2294-2024-5-9927

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ УМОВИ СТРАХУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

REGULATORY AND LEGAL CONDITIONS OF LIABILITY INSURANCE IN UKRAINE

Анотація. *Вступ. Актуальність вивчення правового поля ринку страховиків України полягає у забезпеченні ефективного функціонування цього ринку. Нормативно-правова база визначає правила роботи страхових компаній. Детальне вивчення цього поля допомагає уникнути правових конфліктів, забезпечує стабільність ринку та підвищує рівень довіри на ринку.*

Мета. Метою проведеного дослідження є аналіз обов'язкових та добровільних видів страхування, їх реалізація страховими компаніями та трансформація в класи страхування.

Матеріали і методи дослідження. Матеріалами дослідження стала: 1) нормативно-правова база, що складається з низки законів та постанов, зокрема таких як ЗУ «Про страхування» від 07.03.1996 р., ЗУ «Про страхування» від 01.01.2024 р., Постанов КМУ та ін.; 2) дослідження проведені науковцями, щодо нормативно-правового поля ринку страхових послуг.

До головних методів за допомогою яких було проведено дослідження необхідно віднести: методи наукового аналізу та синтезу – застосовано під час оцінки основних нормативно-правових актів, що діяли дотепер, та основних змін, що були введені в дію після 1 січня 2024, зокрема тих, що стосувались сфери страхування відповідальності; узагальнення – були використані під час написання основних позитивних та негативних сторонах введення нового законодавства в сфері ринку страхування а також надання рекомендацій для легшої імплементації нововведень в практику.

Результати. З набуттям чинності нового Закону України «Про страхування» від 18.11.2021 № 1909-IX відбулась трансформація обов'язкових та добровільних видів страхування. Окремі види страхування, на які потрібно було страховикам отримувати ліцензії, перегрупувались в класи страхування та перейменувались на ризики страхування в межах класу. Проаналізовано наглядову статистику ринку страхування відповідальності станом на 31.12.2023 р. та законодавчу базу. Визначено, вплив військових дій на ринок страхування в Україні. Проаналізовано основні переваги та недоліки нового Закону «Про страхування». До основних позитивних наслідків прийняття даного закону необхідно віднести: посилення ліквідності та платоспроможності страховиків; розкриття повної інформації про стан та план розвитку страхової компанії; доведення до міжнародних стандартів правової бази та ін. Матеріалами дослідження є Закони України «Про страхування» від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР який втратив чинність 31.12.2023 р. та Закони України «Про страхування» від 18.11.2021 № 1909-IX який набув чинність 01.01.2024 р., а також Постанови кабінету міністрів України, що стосується страхування відповідальності.

Перспективи. В результаті проведеного дослідження були виокремлені основні етапи та заходи, прийняття яких значно полегшило б вступ нового Закону в дію, а саме чіткий контроль за різними відомствами, ланками державної влади, щоб ті в свою чергу зуміли вчасно розробити та затвердити відповідні підзаконні акти, для того аби закон вступив в силу на практиці, та зменшити ризик настання можливих законодавчих колізій; надання страховикам більшого терміну для того аби вони мали можливість перелаштувати свою роботу у відповідність новим змінам.

Ключові слова: *страхування, відповідальність, страхування відповідальності, страховий ринок України.*

Summary. *Introduction. The urgency of studying the legal field of the market of Ukrainian insurers is to ensure the effective functioning of this market. The legal framework determines the rules of operation of insurance companies. A detailed study of this field helps to avoid legal conflicts, ensures market stability and increases the level of confidence in the market.*

Purpose. The purpose of the conducted research is the analysis of mandatory and voluntary types of insurance, their implementation by insurance companies and their transformation into insurance classes.

Research materials and methods. The research materials were: 1) the regulatory and legal framework, which consists of a number of laws and regulations, in particular, such as the Law "On Insurance" dated 07.03. 1996, Law "On Insurance" dated January 1, 2024, Resolution of the CMU, etc.; 2) research conducted by scientists regarding the regulatory field of the insurance services market.

Materials and methods. The main methods by which the research was carried out include: methods of scientific analysis and synthesis – applied during the assessment of the main legal acts that have been in force until now, and the main changes that were put into effect after January 1, 2024, in particular those that related to the sphere of liability insurance; generalizations – were used when writing the main positive and negative aspects of the introduction of new legislation in the field of insurance market, as well as providing recommendations for easier implementation of innovations in practice.

Results. With the entry into force of the new Law of Ukraine "On Insurance" dated November 18, 2021 No. 1909-IX, the transformation of mandatory and voluntary types of insurance took place. Certain types of insurance for which insurers were required to obtain licenses were regrouped into classes of insurance and renamed risks insured within the class. Supervisory statistics of the liability insurance market as of December 31 were analyzed. 2023 and legal framework. The impact of military operations on the insurance market in Ukraine has been determined. The main advantages and disadvantages of the new Law "On Insurance" are analyzed. The main positive consequences of the adoption of this law include: strengthening of liquidity and solvency of insurers; disclosure of full information about the state and development plan of the insurance company; bringing the legal framework to international standards, etc. The materials of the study are the Laws of Ukraine "On Insurance" dated 03/07/1996 No. 85/96-VR, which expired on 12/31/2023, and the Laws of Ukraine "On Insurance" dated 11/18/2021 No. 1909-IX, which entered into force on 01/01/2024 r., as well as Resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine regarding liability insurance.

Discussion. As a result of the conducted research, the main stages and measures were singled out, the adoption of which would greatly facilitate the entry into force of the new Law, namely, clear control over various departments, branches of state power, so that they, in turn, were able to timely develop and approve the relevant by-laws, in order to for the law to enter into force in practice, and to reduce the risk of possible legislative conflicts; giving insurers more time to adjust their work to the new changes

Key words: *insurance, responsibility, liability insurance, Ukrainian insurance market.*

Постановка проблеми. Страхування відповідальності виступає ефективним інструментом регулювання відносин у різних сферах економіки, що дозволяє забезпечити захист майнових інтересів потерпілих. Така система страхування забезпечує компенсацію збитків, заподіяних державі, підприємствам, громадянам у результаті дій третіх осіб, а також істотно впливає на зміцнення фінансової системи країни. Захист від збитків відповідно до законодавства здебільшого покладається на осіб, які заподіяли збиток. Однак, у багатьох випадках вони не здатні або не бажають понести фінансову відповідальність. Страхування відповідальності є інструментом, який дозволяє забезпечити компенсацію збитків заподіяних третім особам, а також має велике значення для забезпечення безпеки та захисту власних інтересів та розвитку бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика становлення та розвитку вітчизняного ринку страхування завжди цікавила науковців. Так, більшість праць присвячено розгляду основних етапів, функцій та особливостей регулювання ринку страховиків. Нормативно-правова база є основою успішного функціонування будь якого сегменту економіки. Детальний аналіз та вивчення нормативних актів, що регулюють роботу ринку страхових послуг в Україні було проведено такими науковцями як Василевська Н. [21], Вовчак О., Дума В., Колос Ю. [22], Кондратенко К., Кучерівська С., Марина А. [19], Мачуська І., Осіпова М., Онишко С., Паценко М., Руда О., Уралова Ю. Черняховський В. [23] та інші. Проте незважаючи на значний вклад науковців, питання дослідження розвитку правової бази страхування відповідальності досі залишається актуальним, адже це сприяє захисту прав споживачів страхових послуг, забезпечує фінансову стабільність та підвищує рівень довіри до системи страхування в цілому.

Метою статті є проведення аналізу та оцінки останніх правових змін у сфері страхування відповідальності в Україні, визначення основних особливостей, та їх впливу на ринок страхових послуг.

Матеріали та методи дослідження. Матеріалами дослідження є нормативно-правова база, включаючи Закон України «Про страхування» від 07 березня 1996 року, новий Закон України «Про страхування» від 01 січня 2024 року, а також ряд постанов Кабінету Міністрів [3; 4; 6; 7] та інші акти; а також дослідження, проведені науковцями щодо нормативно-правового середовища на ринку страхових послуг. Для проведення дослідження були використані методи наукового аналізу та синтезу для оцінки основних нормативно-правових актів, а також метод узагальнення для визначення позитивних та негативних сторін введення нового законодавства в сфері страхування. Також надано рекомендації для полегшення імплементації нововведень у практику.

Виклад основного матеріалу. Дослідження нормативно-правової бази ринку страхування має велику актуальність у зв'язку з постійними змінами у законодавстві та вимогами до страхових компаній. Регулярний аналіз нормативів дозволяє виявляти потенційні прогалини або неузгодженості

в законодавстві, що можуть вплинути на діяльність страхових компаній та права споживачів. Крім того, зміни в правовому полі можуть відобразитися на конкурентній боротьбі на ринку, на рівні інновацій та забезпеченні якості послуг. Таке дослідження допомагає стежити за тенденціями розвитку ринку страхування та вчасно реагувати на зміни в законодавстві.

Марина А.С. та Пацeнко М.В. зазначають: «страхові компанії зіштовхнулися з низкою проблем, серед яких найбільше уваги в перші місяці воєнного стану потребували переміщення персоналу та організації роботи віддалено, розірвання договорів або відтермінування платежів. Негативно вплинуло на стан страхового ринку в цілому зменшення кількості надходжень премій, знищення об'єктів нерухомості, складності виїзду на місця страхових випадків, особливо урегулювання страхових випадків на територіях проведення активних бойових дій. Досвід роботи під час коронакризи забезпечив швидкий перехід в режим он-лайн, рекомендації НБУ щодо спрощення процедури врегулювання страхових випадків — надало можливість налагодити діяльність та продовжувати працювати в надскладних умовах» [19, с. 45]. Вищезазначені негативні тенденції спонукали уряд та владу шукати нові способи трансформації ринку страховиків, в тому числі й в правовому колі, адже навіть введення воєнного стану по всій території країни не знімає обов'язків з жодної зі сторін учасників страхового процесу.

Безпосередньою метою страхування відповідальності є страховий захист економічних інтересів потенційних носіїв шкоди іншим особам. Відповідно до ст. 6–7 Закону України «Про страхування» № 85/96-ВР від 07.03.1996 р. (який втратив чинність 01.01.2024 р.) [1] класифікація видів страхування відповідальності за формою здійснення поділялась на обов'язкове та добровільне страхування. Із загальної кількості видів обов'язкового страхування, а саме 44 види, на страхування відповідальності припадало 23 види (частка серед обов'язкового страхування — 52%), а серед 25-ти видів добровільного страхування на страхування відповідальності припадало 5 видів (частка серед добровільного страхування — 20%). Так, серед 69-ти видів добровільного та обов'язкового страхування на страхування відповідальності припадає 28 видів страхування, що становить 40% питомої ваги за всіма видами страхування.

Василевська Н. зазначає, що «відповідно до норм глави 67 ЦК України та закону України «Про страхування», ризик випадків, коли може виникнути необхідність відшкодування заподіяної шкоди, може бути застрахованим. Об'єктом страхування є відповідальність за матеріальні витрати, яких зазнала третя особа внаслідок ненавмисно завданих їй страхувальником фактичних прямих матеріальних збитків під час надання послуг [21, с. 155]».

Одним із найпопулярніших в Україні видів страхування відповідальності є обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів (далі — ОСЦПВ). Для того аби оцінити стан ринку страхових послуг після повномасштабного вторгнення Росії необхідно розглянути показники ринку страхування відповідальності в Україні (табл. 1).

Отже, як бачимо з таблиці найбільшу питому вагу займає страхування КАСКО — 23,1% від зальної кількості укладених договорів. Страхові поліси за договорами ОСЦПВ також є досить затребуваними серед страхувальників — обсяг страхових премій станом на кінець 2023 року становив понад 8 541 млн. грн, проте той факт, що більшість віддає перевагу сьогодні саме КАСКО свідчить про бажання власників захистити себе не лише від наслідків ДТП, а й від викрадень, пожеж, та інших ситуацій, частота настання яких значно збільшилась з активізацією війни, в тому числі й ракетних обстрілів. Тоді як найменшу кількість договорів було укладено за програмою Зелена картка — лише 10, 6%, що також можна пояснити не можливістю виїзду значної частини чоловіків закордон.

Цікавим є те, що з 23-х видів обов'язкового страхування відповідальності, один вид регулюється Законом України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» № 1961-IV від 01 липня 2004 р. [2], 9 (дев'ять) видів регулюються Постановами Кабінету Міністрів України [3–11], з яких 7 (сім) станом на сьогоднішній день втратили чинність [12–15], а решту 13 (тринадцять) обов'язкових видів страхування відповідальності

Таблиця 1

Основні показники ринку страхування відповідальності в Україні станом на 31.12.2023 р., *млн. грн.*

Вид страхування	Питома вага (%)	Премії	Виплати
КАСКО	23,1	10 869,54	4 811,89
ОСЦПВ	18,2	8 541,47	3 808,67
ДМС	13,3	6 263,79	3 208,25
Страхування життя	11,0	5 164,01	1 266,81
Зелена картка	10,6	4 988,56	1 879,03

Джерело: узагальнено автором на основі [20]

так і не були затвердженні ніякими нормативними документами. Добровільні види страхування відповідальності регулювались правилами Страховика, які в свою чергу реєструвались та затверджувались регулятором (Нацкомфінпослуг), а після 01 липня 2020 р. правонаступництво перейшло до Національного банку України [16] та з 19 листопада 2021 р. були внесені зміни в Закон України «Про страхування», щодо скасування норм реєстрації правил страхування в Уповноваженому органі.

Введення в дію нових змін в чинне законодавство призвело до того, що науковці розділились на дві групи: перша — ті, хто підтримали зміни, та друга — ті, хто виступив проти таких нововведень. Розглянемо приклади, та основні аргументи, що наводять дослідники позитивних та негативних наслідків таких трансформацій нормативно-правової бази ринку страхування.

Так, наприклад Колос. Ю. та Гембаровська Я. зазначають, що введення змін «з практичної точки зору, полегшує життя страховикам, які до прийняття нового закону були зобов'язані розробити правила страхування та отримати відповідну ліцензію по кожному виду страхування, за яким вони надавали страхові послуги. Перехід до меншої кількості класів страхування зменшує регуляторне навантаження на страховиків. Так, наприклад, деякі класи покривають до 12 видів страхування. У такий спосіб ліцензування страхової діяльності у певній мірі спрощується, оскільки замість 12 окремих ліцензій можна отримати одну [22]».

Черняховський В. стверджує, що «тепер у законі «Про страхування» немає переліку всіх правовідносин, які потребуватимуть обов'язкового укладення договорів страхування, що, звісно, незручно з позиції правозастосовності. Зміни в законі призводять до запровадження вільного ціноутворення за такими видами страхування — держава більше не встановлюватиме тарифів за ними, а лише визначатиме страхові суми, порядок і принципи виплат, а також деякі інші моменти. Модернізація нормативно-правової бази багатьох міністерств та відомств під нові вимоги дуже важлива. Якщо до 1 липня органи державної влади не встигнуть ухвалити відповідні документи, не буде можливості укладати такі договори. Тому є великий ризик, що багато фахівців, які виконують важливі функції (члени пожежних дружин, медичні працівники тощо), залишаться без страхового захисту [23]».

Отже, як бачимо трансформація нормативно-правової бази ринку страхових послуг в Україні є досить складним та поетапним процесом, який має свої позитивні та негативні сторони. До позитивних наслідків таких нововведень необхідно віднести посилення вимог до платоспроможності страхових компаній, чим забезпечується ліквідність страховиків, адже під час військових дій обсяги страхових виплат значно зросли. Серед негативних наслідків окремо слід зазначити, досить довгий час адаптації закону для того аби перерозподілити ризики між усіма учасниками ринку, та захистити права споживачів страхових послуг. Головною передумовою введення таких змін стала гармонізація чинного законодавства до міжнародних стандартів, зокрема Solvency II.

Постанова Кабінету Міністрів України № 981 від 13.11.2013 р. «Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності інвестора, в тому числі за шкоду, заподіяну довкіллю, здоров'ю людей, за угодою про розподіл продукції, якщо інше не передбачено такою угодою» [5] та Постанова Кабінету Міністрів України № 624 від 19.08.2015 р. «Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності приватного нотаріуса» [11] на сьогоднішній день є чинними та їхня майбутня доля наразі не відома.

Після набуття чинності 01.01.2024 р. нового Закону України «Про страхування» № 1909-IX від 18.11.2021 р. [17] обов'язкові та добровільні види страхування розподілилися по класам страхування, а таке поняття як «обов'язкове» та «добровільне» взагалі зникло з назви видів страхування. Однак для обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів поняття «обов'язкове» залишилось без змін [18].

Що стосується класів страхування за новим Законом України «Про страхування» то добровільні та обов'язкові види страхування відповідальності розподілились наступним чином див. табл. 2

Звичайно, можна зробити висновок, що такий підхід розподілу видів страхування за класами значно полегшує методологію Страховика та замість 44-ох видів страхування відповідальності будемо мати тільки 6 класів страхування, основні класи для страхування відповідальності залишаються Клас: 10, 11, 12, 13. Деякі види страхування повторюються в різних класах, але це говорить, що кожен вид страхування перетворюється в ризик страхування в межах класу.

Досліджуючи матеріали наглядової статистики Національного банку України, а саме «Показники діяльності страхових компаній за 2023 рік» розділ 3 показники діяльності з видів добровільного страхування, інших, ніж страхування життя та розділ 4 показники з видів обов'язкового страхування, бачимо що 15 видів страхування відповідальності, а це більше ніж половина видів страхування відповідальності взагалі не реалізовується страховиками.

Також, хочеться сказати, що після набуття чинності нового Закону України «Про страхування» та втрата чинності Постанов Кабінету Міністрів України [12; 13; 14; 15] за деякими видами

Таблиця 2

Класи страхування відповідальності відповідно до нових змін у Законі «Про страхування»

Клас 1 — страхування від нещасного випадку (у тому числі на випадок виробничої травми та професійного захворювання)	
№ п/п	страхування за окремими видами (ризиками)
1	обов'язкове страхування фінансової відповідальності, життя і здоров'я тимчасового адміністратора, ліквідатора фінансової установи та працівників центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну фінансову політику, які визначені ним для вирішення питань щодо участі держави у капіталізації банку
Клас 2 — страхування на випадок хвороби (у тому числі медичне страхування)	
№ п/п	страхування за окремими видами (ризиками)
1	обов'язкове страхування фінансової відповідальності, життя і здоров'я тимчасового адміністратора, ліквідатора фінансової установи та працівниківцентрального органу виконавчої влади, що реалізує державну фінансову політику, які визначені ним для вирішення питань щодо участі держави у капіталізації банку
Клас 10 — страхування відповідальності, яка виникає внаслідок використання наземного транспортного засобу (у тому числі відповідальності перевізника)	
№ п/п	страхування за окремими видами (ризиками)
1	обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів
2	обов'язкове страхування цивільної відповідальності суб'єкта господарювання, що надає послуги із транспортування та/або зберігання транспортних засобів у разі тимчасового затримання транспортних засобів, за шкоду, яка може бути заподіяна транспортному засобу при здійсненні його транспортування та/або зберігання
3	обов'язкове страхування відповідальності експортера та особи, яка відповідає за утилізацію (видалення) небезпечних відходів, щодо відшкодування шкоди, яку може бути заподіяно здоров'ю людини, власності та навколишньому природному середовищу під час транскордонного перевезення та утилізації (видалення) небезпечних відходів
4	обов'язкове страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів на випадок настання негативних наслідків при перевезенні небезпечних вантажів
5	добровільне страхування цивільної відповідальності власників наземного транспорту (включаючи відповідальність перевізника)
Клас 11 — страхування відповідальності, яка виникає внаслідок використання повітряного судна (у тому числі відповідальності перевізника)	
№ п/п	страхування за окремими видами (ризиками)
1	добровільне страхування відповідальності власників повітряного транспорту (включаючи відповідальність перевізника)
2	обов'язкове страхування відповідальності експортера та особи, яка відповідає за утилізацію (видалення) небезпечних відходів, щодо відшкодування шкоди, яку може бути заподіяно здоров'ю людини, власності та навколишньому природному середовищу під час транскордонного перевезення та утилізації (видалення) небезпечних відходів
3	обов'язкове страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів на випадок настання негативних наслідків при перевезенні небезпечних вантажів
Клас 12 — страхування відповідальності, яка виникає внаслідок використання водного судна (у тому числі відповідальності перевізника)	
№ п/п	страхування за окремими видами (ризиками)
1	обов'язкове страхування відповідальності морського перевізника та виконавця робіт, пов'язаних із обслуговуванням морського транспорту, щодо відшкодування збитків, завданих пасажирам, багажу, пошті, вантажу, іншим користувачам морського транспорту та третім особам
2	обов'язкове страхування відповідальності експортера та особи, яка відповідає за утилізацію небезпечних відходів, щодо відшкодування шкоди, яку може бути заподіяно здоров'ю людини, власності та навколишньому природному середовищу під час транскордонного перевезення та утилізації небезпечних відходів
3	обов'язкове страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів на випадок настання негативних наслідків при перевезенні небезпечних вантажів
4	обов'язкове страхування відповідальності морського судновласника та судновласника суден внутрішнього плавання

Продовження табл. 1

5	добровільне страхування відповідальності власників водного транспорту (включаючи відповідальність перевізника)
	Клас 13 — страхування іншої відповідальності (крім визначеної у класах 10, 11, 12)
№ п/п	страхування за окремими видами (ризиками)
1	обов'язкове страхування цивільної відповідальності оператора ядерної установки за ядерну шкоду, яка може бути заподіяна внаслідок ядерного інциденту
2	обов'язкове страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, яку може бути заподіяно пожежами та аваріями на об'єктах підвищеної небезпеки, включаючи пожежовибухонебезпечні об'єкти та об'єкти, господарська діяльність на яких може призвести до аварій екологічного та санітарно-епідеміологічного характеру
3	обов'язкове страхування цивільної відповідальності інвестора, в тому числі за шкоду, заподіяну довкіллю, здоров'ю людей, за угодою про розподіл продукції, якщо інше не передбачено такою угодою
4	обов'язкове страхування відповідальності експортера та особи, яка відповідає за утилізацію (видалення) небезпечних відходів, щодо відшкодування шкоди, яку може бути заподіяно здоров'ю людини, власності та навколишньому природному середовищу під час транскордонного перевезення та утилізації (видалення) небезпечних відходів
5	обов'язкове страхування цивільної відповідальності суб'єктів космічної діяльності
6	обов'язкове страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, яку може бути заподіяно довкіллю або здоров'ю людей під час зберігання та застосування пестицидів і агрохімікатів
7	обов'язкове страхування цивільної відповідальності суб'єкта господарювання за шкоду, яку може бути заподіяно довкіллю та (або) здоров'ю і майну третіх осіб під час виконання робіт з гуманітарного розмінування
8	обов'язкове страхування відповідальності щодо ризиків, пов'язаних з підготовкою до запуску космічної техніки на космодромі, запуском та експлуатацією її у космічному просторі
9	обов'язкове страхування відповідальності власників собак (за переліком порід, визначених Кабінетом Міністрів України) щодо шкоди, яка може бути заподіяна третім особам
10	обов'язкове страхування цивільної відповідальності громадян України, що мають у власності чи іншому законному володінні зброю, за шкоду, яка може бути заподіяна третій особі або її майну внаслідок володіння, зберігання чи використання цієї зброї
11	обов'язкове страхування відповідальності суб'єктів туристичної діяльності за шкоду, заподіяну життю чи здоров'ю туриста або його майну
12	обов'язкове страхування відповідальності виробників (постачальників) продукції тваринного походження, ветеринарних препаратів, субстанцій за шкоду, заподіяну третім особам
13	обов'язкове страхування цивільної відповідальності суб'єкта господарювання за шкоду, яку може бути заподіяно третім особам унаслідок проведення вибухових робіт
14	обов'язкове страхування відповідальності морського перевізника та виконавця робіт, пов'язаних із обслуговуванням морського транспорту, щодо відшкодування збитків, завданих пасажирам, багажу, пошті, вантажу, іншим користувачам морського транспорту та третім особам
15	обов'язкове страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів на випадок настання негативних наслідків при перевезенні небезпечних вантажів
16	обов'язкове страхування фінансової відповідальності, життя і здоров'я тимчасового адміністратора, ліквідатора фінансової установи та працівників центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну фінансову політику, які визначені ним для вирішення питань щодо участі держави у капіталізації банку
17	обов'язкове страхування професійної відповідальності осіб, діяльність яких може заподіяти шкоду третім особам, за переліком, встановленим Кабінетом Міністрів України
18	обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності приватного нотаріуса
19	обов'язкове страхування відповідальності розробників документації із землеустрою
20	обов'язкове страхування відповідальності виконавців топографо-геодезичних і картографічних робіт загальнодержавного призначення
21	добровільне страхування відповідальності перед третіми особами (іншої, ніж передбачено пунктами 12–14 статті 6 Закону України «Про страхування»)
22	добровільне страхування цивільно-правової відповідальності арбітражного керуючого за шкоду, яку може бути завдано у зв'язку з виконанням його обов'язків

Джерело: узагальнено автором на основі [1; 2]

обов'язкового страхування відповідальності для страхових компаній зникла проблема в мізерних страхових сумах та страхових преміях, які регулювались самими Постановами. Страховики мають можливість на свій розсуд створювати страховий продукт та тарифну політику для тих видів страхування відповідальності, які іще вчора не хотіли страхувати. Мова іде про такі види, як

- страхування цивільної відповідальності громадян України, що мають у власності чи іншому законному володінні зброю [9], за шкоду, яка може бути заподіяна третій особі або її майну внаслідок володіння, зберігання чи використання цієї зброї та страхування відповідальності власників собак [8] (за переліком порід, визначених Кабінетом Міністрів України) щодо шкоди, яка може бути заподіяна третім особам (страховий платіж — 17 грн. на 1 рік, ліміт відповідальності за отриману інвалідність від 2750 грн. до 8250 грн. в залежності від групи інвалідності, ліміт відповідальності в разі смерті 11000 грн., втрата працездатності 20 грн. в день);
- страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів на випадок настання негативних наслідків при перевезенні небезпечних вантажів [10] (страхова сума на кожну тонну від 1020 грн. до 1870 грн. в залежності від класу небезпечного вантажу. Приклад: перевезення дизельного палива одним транспортним засобом згідно регламенту не більше 22 тонни. При цьому страхова сума складе 37400 грн. Страховий тариф від 0,03% до 0,1% в залежності від суб'єкту перевезення (відправник, перевізник, одержувач), відповідно страховий платіж на 1 рейс буде становити від 11,22 грн. до 37,40 грн.).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Ефективність правового поля важлива частина, без якої ринок страхових послуг не може нормально функціонувати та розвиватись, адже від неї залежить поведінка учасників, в тому числі основні правила та вимоги, що регулюють діяльність страхових компаній тим самим виступає головним інструментом захисту майнових прав споживачів таких послуг, забезпечує зменшення навантаження на фінансову систему країни, та в цілому сприяє підвищенню рівня довіри серед населення до страхових компаній. Страхування відповідальності –один із класів страхування, за допомогою якого страхова компанія забезпечує захист від фінансових збитків, що можуть виникнути в результаті ненавмисно завданої шкоди чи збитків третіми особами, таке страхування може охоплювати різні сфери, в тому числі автострахування, відповідальність перевізників, медичних працівників та ін. Зміни правового поля, що розпочались після вступу в дію з 01. 01. 2024 року Закону України «Про страхування» призвели до того, що тепер в Україні скасували так зване добровільне та обов'язкове страхування, тепер в чинному законодавстві прийнято так звані класи страхування відповідальності. До головних переваг вступу в дію нового закону необхідно віднести: страховик може самостійно обирати розмір та суму страхової премії та виплати в разі настання нещасного випадку, тоді коли раніше держава як регулятор встановлювала тарифи; гармонізація нормативно-правової бази до міжнародних стандартів; включення та розширення списків на законодавчому рівні несприятливих подій-ризиків до яких віднесли ті, що пов'язані з активним веденням бойових дій на території країни; спрощення процесу ліцензування для страхових компаній, адже раніше потрібно було отримувати ліцензію на кожен вид страхування окремо; розроблено нові вимоги для функціонування страховиків на ринку, а саме: нові показники мінімального статутного капіталу, повне надання всієї інформації про структуру, членів правління та планів на 3 найближчих роки. Для того аби полегшити імплементацію нового законодавства в практику вважаємо за необхідне пришвидшити роботу деяких державних органів для того аби вчасно розробити відповідно нормативну базу для приведення у відповідність певних актів відповідно до вимог нового Закону та збільшення часу наданого страховикам для адаптації роботи в новому правовому полі.

Література

1. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text (дата звернення: 23.05.2024).

2. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів страхування : Закон України від 01.07.2004 р. № 1961-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1961-15#Text (дата звернення: 23.05.2024).

3. Про обов'язкове страхування цивільної відповідальності за ядерну шкоду : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.06.2003 р. № 953. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/953-2003-%D0%BF#Text (дата звернення: 24.05.2024).

4. Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, яка може бути заподіяна пожежами та аваріями на об'єктах підвищеної небезпеки, включаючи пожежовибухонебезпечні об'єкти та об'єкти, господарська діяльність на яких може призвести до

аварій екологічного і санітарно-епідеміологічного характеру : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.11.2002 р. № 1788. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1788-2002-%D0%BF#Text (дата звернення: 22.05.2024).

5. Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності інвестора, в тому числі за шкоду, заподіяну довкіллю, здоров'ю людей, за угодою про розподіл продукції, якщо інше не передбачено такою угодою : Постанова Кабінету Міністрів України від 13.11.2013 р. № 981. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981-2013-%D0%BF#Text (дата звернення: 23.05.2024).

6. Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування відповідальності експортера та особи, яка відповідає за утилізацію (видалення) небезпечних відходів, щодо відшкодування шкоди, яку може бути заподіяно здоров'ю людини, власності та навколишньому природному середовищу під час транскордонного перевезення та утилізації (видалення) небезпечних відходів : Постанова Кабінету Міністрів України від 19.08.2002 р. № 1219. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1219-2002-%D0%BF#Text (дата звернення: 21.05.2024).

7. Про затвердження порядків і правил обов'язкового страхування у сфері космічної діяльності : Постанова Кабінету Міністрів України від 10.11.2010 р. № 1033. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1033-2010-%D0%BF#Text (дата звернення: 21.05.2024).

8. Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування відповідальності власників собак за шкоду, яка може бути заподіяна третім особам : Постанова Кабінету Міністрів України від 09.07.2002 р. № 944. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/944-2002-%D0%BF#Text (дата звернення: 21.05.2024).

9. Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності громадян України, що мають у власності чи іншому законному володінні зброю, за шкоду, яка може бути заподіяна третій особі або її майну внаслідок володіння, зберігання чи використання цієї зброї : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.03.2002 р. № 402. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-2002-%D0%BF#Text (дата звернення: 21.05.2024).

10. Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів на випадок настання негативних наслідків під час перевезення небезпечних вантажів : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2002 р. № 733. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/733-2002-%D0%BF#Text (дата звернення: 23.05.2024).

11. Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності приватного нотаріуса : Постанова Кабінету Міністрів України від 19.08.2015 р. № 624. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/624-2015-%D0%BF#Text (дата звернення: 23.05.2024).

12. Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України щодо використання печаток та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Ради Міністрів Української РСР та Кабінету Міністрів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.03.2024 р. № 344. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344-2024-%D0%BF#Text (дата звернення: 23.05.2024).

13. Про визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 19.12.2023 р. № 1329. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1329-2023-%D0%BF#Text (дата звернення: 23.05.2024).

14. Про визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 08.10.2022 р. № 1135. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1135-2022-%D0%BF#Text (дата звернення: 23.05.2024).

15. Про визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 19.01.2024 р. № 61. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/61-2024-%D0%BF#Text (дата звернення: 22.05.2024).

16. Про правонаступництво Національного банку України в здійсненні державного регулювання та нагляду на ринках фінансових послуг : Постанова Національного банку України від 25.06.2020 р. № 82. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0082500-20#Text (дата звернення: 21.05.2024).

17. Про страхування : Закон України від 18.11.2021 р. № 1909-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text (дата звернення: 23.05.2024).

18. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів : Закон України від 01.07.2004 р. № 1961-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1961-15#Text (дата звернення: 21.05.2024).

19. Марина А. С., Паценко М. В. Страховий ринок в умовах війни. *Цифрова економіка та економічна безпека.* 2023. Вип. 5 (05). С. 44–51.

20. Рейтинги та показники ринку страхування. *Національна асоціація страховиків в Україні: вебсайт.* URL: https://www.nasu.com.ua/indicator/#mtpl (дата звернення: 23.05.2024).

21. Василевська Н. Специфіка категоріального апарату страхування відповідальності медичних працівників. *Науковий вісник Ужгородського національного університету: серія Право.* 2023. Вип. 78. Ч. 1. С. 152–158.

22. Новий закон про страхування. Ключові зміни. *European Business Association: вебсайт.* URL: https://eba.com.ua/novyj-zakon-pro-strahuvannya-klyuchovi-zminy/ (дата звернення: 23.05.2024).

23. Складний процес заміни обов'язкового страхування вимагає продовження перехідного періоду закону «Про страхування» до кінця року. *Інтерфакс Україна: вебсайт*. URL: http://surl.li/txqry (дата звернення: 23.05.2024).

References

1. Pro strakhuvannia: Zakon Ukrainy vid 07.03.1996 r. № 85/96-VR. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text.

2. Pro oboviazkove strakhuvannia tsyvilno-pravovoi vidpovidalnosti vlasnykiv nazemnykh transportnykh zasobiv strakhuvannia: Zakon Ukrainy vid 01.07.2004 r. № 1961-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1961-15#Text.

3. Pro oboviazkove strakhuvannia tsyvilnoi vidpovidalnosti za yadernu shkodu: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23.06.2003 r. № 953. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/953-2003-%D0%BF#Text.

4. Pro zatverdzhennia Poriadku i pravyl provedennia oboviazkovoho strakhuvannia tsyvilnoi vidpovidalnosti subiektiv hospodariuvannia za shkodu, yaka mozhe buty zapodiiana pozhezhamy ta avariiamy na obiektakh pidvyshchenoi nebezpeky, vkliuchaiuchy pozhezhovybukhonebezpechni obiekty ta obiekty, hospodarska diialnist na yakykh mozhe pryzvesty do avarii ekolohichnoho i sanitarno-epidemiolohichnoho kharakteru: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 16.11.2002 r. № 1788. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1788-2002-%D0%BF#Text.

5. Pro zatverdzhennia Poriadku i pravyl provedennia oboviazkovoho strakhuvannia tsyvilnoi vidpovidalnosti investora, v tomu chysli za shkodu, zapodiianu dovkilliu, zdoroviu liudei, za uhodoiu pro rozpodil produktsii, yakshcho inshe ne peredbacheno takoiu uhodoiu: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 13.11.2013 r. № 981. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981-2013-%D0%BF#Text.

6. Pro zatverdzhennia Poriadku i pravyl provedennia oboviazkovoho strakhuvannia vidpovidalnosti eksportera ta osoby, yaka vidpovidaie za utylizatsiiu (vydalennia) nebezpechnykh vidkhodiv, shchodo vidshkoduvannia shkody, yaku mozhe buty zapodiiano zdoroviu liudyny, vlasnosti ta navkolyshnomu pryrodnomu seredovyshchu pid chas transkordonnoho perevezennia ta utylizatsii (vydalennia) nebezpechnykh vidkhodiv: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 19.08.2002 r. № 1219. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1219-2002-%D0%BF#Text.

7. Pro zatverdzhennia poriadkiv i pravyl oboviazkovoho strakhuvannia u sferi kosmichnoi diialnosti: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 10.11.2010 r. № 1033. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1033-2010-%D0%BF#Text.

8. Pro zatverdzhennia Poriadku i pravyl provedennia oboviazkovoho strakhuvannia vidpovidalnosti vlasnykiv sobak za shkodu, yaka mozhe buty zapodiiana tretim osobam: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 09.07.2002 r. № 944. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/944-2002-%D0%BF#Text.

9. Pro zatverdzhennia Poriadku i pravyl provedennia oboviazkovoho strakhuvannia tsyvilnoi vidpovidalnosti hromadian Ukrainy, shcho maiut u vlasnosti chy inshomu zakonnomu volodinni zbroiu, za shkodu, yaka mozhe buty zapodiiana tretii osobi abo yii mainu vnaslidok volodinnia, zberihannia chy vykorystannia tsiiei zbroi: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 29.03.2002 r. № 402. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-2002-%D0%BF#Text.

10. Pro zatverdzhennia Poriadku i pravyl provedennia oboviazkovoho strakhuvannia vidpovidalnosti subiektiv perevezennia nebezpechnykh vantazhiv na vypadok nastannia nehatyvnykh naslidkiv pid chas perevezennia nebezpechnykh vantazhiv: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 01.06.2002 r. № 733. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/733-2002-%D0%BF#Text.

11. Pro zatverdzhennia Poriadku i pravyl provedennia oboviazkovoho strakhuvannia tsyvilno-pravovoi vidpovidalnosti pryvatnoho notariusa: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 19.08.2015 r. № 624. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/624-2015-%D0%BF#Text.

12. Pro vnesennia zmin do postanov Kabinetu Ministriv Ukrainy shchodo vykorystannia pechatok ta vyznannia takymy, shcho vtratyly chynnist, deiakykh postanov Rady Ministriv Ukrainskoi RSR ta Kabinetu Ministriv Ukrainy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 29.03.2024 r. № 344. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344-2024-%D0%BF#Text.

13. Pro vyznannia takymy, shcho vtratyly chynnist, deiakykh postanov Kabinetu Ministriv Ukrainy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 19.12.2023 r. № 1329. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1329-2023-%D0%BF#Text.

14. Pro vyznannia takymy, shcho vtratyly chynnist, deiakykh postanov Kabinetu Ministriv Ukrainy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 08.10.2022 r. № 1135. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1135-2022-%D0%BF#Text.

15. Pro vyznannia takymy, shcho vtratyly chynnist, deiakykh postanov Kabinetu Ministriv Ukrainy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 19.01.2024 r. № 61. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/61-2024-%D0%BF#Text.

16. Pro pravonastupnytstvo Natsionalnoho banku Ukrainy v zdiisnenni derzhavnoho rehuliuvannia ta nahliadu na rynkakh finansovykh posluh: Postanova Natsionalnoho banku Ukrainy vid 25.06.2020 r. № 82. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0082500-20#Text.

17. Pro strakhuvannia: Zakon Ukrainy vid 18.11.2021 r. № 1909-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text.

18. Pro oboviazkove strakhuvannia tsyvilno-pravovoi vidpovidalnosti vlasnykiv nazemnykh transportnykh zasobiv: Zakon Ukrainy vid 01.07.2004 r. № 1961-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1961-15#Text.

19. Maryna A. S., Patsenko M. V. Strakhovyi rynok v umovakh viiny. *Tsyfrova ekonomika ta ekonomichna bezpeka*. 2023. Vyp. 5 (05). S. 44–51 [in Ukrainian].

20. Reitynhy ta pokaznyky rynku strakhuvannia. *Natsionalna asotsiatsiia strakhovykiv v Ukraini: vebsait*. URL: https://www.nasu.com.ua/indicator/#mtpl.

21. Vasylevska N. Spetsyfika katehorialnoho aparatu strakhuvannia vidpovidalnosti medychnykh pratsivnykiv. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu: seriia Pravo*. 2023. Vyp. 78. Ch.1. S. 152–158 [in Ukrainian].

22. Novyi zakon pro strakhuvannia. Kliuchovi zminy. *European Business Association: vebsait*. URL: https://eba.com.ua/novyj-zakon-pro-strahuvannya-klyuchovi-zminy/.

23. Skladnyi protses zaminy oboviazkovoho strakhuvannia vymahaie prodovzhennia perekhidnoho periodu zakonu "Pro strakhuvannia" do kintsia roku. *Interfaks Ukraina: vebsait*. URL: http://surl.li/txqry.